

PAMIĘCI PROFESOR ZENOMENY PŁUŻEK

Dnia 16 sierpnia 2005 roku odeszła od nas Profesor Zenomena Płużek – wybitny psycholog kliniczny, ekspert w zakresie nauki o osobowości, a także znakomity diagnosta i terapeuta; badacz i oddany nauczyciel akademicki, zaś dla wielu pokoleń psychologów – przewodnik i mistrz.

Zenomena Płużek urodziła się 17 kwietnia 1926 roku w Górach Luszowskich, w rodzinie inteligenckiej. Edukację na poziomie szkoły średniej zdobywała najpierw w Rzeszowie (Zweijährige Staatliche Handelsschule in Reichshof – ukończona w 1942 roku), a później w Prywatnym Liceum Żeńskim im. św. Urszuli Sióstr Urszulanek w Krakowie. W czasie wojny była zaangażowana w konspirację – jako łączniczka, a następnie sanitariuszka Armii Krajowej. Na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych studiowała filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim, m.in. pod kierunkiem prof. Romana Ingardena.

Pracę zawodową rozpoczęła w Szpitalu Psychiatrycznym w Krakowie-Kobierzynie, w Pracowni Psychologicznej kierowanej przez dr. Mieczysława Choynowskiego. W roku 1963 obroniła doktorat pt. *Wartość diagnostyczna testów do wykrywania organicznych uszkodzeń mózgu*, napisany pod kierunkiem prof. Marii Susułowskiej (UJ), a habilitację uzyskała w roku 1967 na podstawie rozprawy *Wartość diagnostyczna testu MMPI-WISKAD dla diagnozy różnicowej w zakresie nozologii psychiatrycznej* (KUL). W roku 1988 uzyskała tytuł profesora nauk humanistycznych. Była wielokrotną stypendystką fundacji i organizacji międzynarodowych w Stanach Zjednoczonych (stypendium Forda i Fundacji Kościuszkowskiej oraz Departamentu Zdrowia USA), w Anglii i Szkocji (stypendia Światowej Organizacji Zdrowia – WHO) oraz w Niemczech, Belgii i Holandii. Była członkiem wielu towarzystw naukowych; przewodniczyła Sekcji Psychologii Komisji Nauki Episkopatu Polski.

W latach 1958-1997 Profesor Zenomena Płużek pracowała w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, początkowo w Katedrze Psychologii na specjalizacji filozoficzno-psychologicznej Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej, a od roku 1980 w ramach Sekcji Psychologii Wydziału Nauk Społecznych. W latach 1970-1974

była kierownikiem specjalizacji filozoficzno-psychologicznej, a od roku 1974 do 1976 sprawowała funkcję prodziekana Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej. Od roku 1972 kierowała Katedrą Psychologii Klinicznej i Osobowości. W roku 1980 współtworzyła Sekcję Psychologii na Wydziale Nauk Społecznych, którą w późniejszych latach przekształcono w Instytut Psychologii KUL. Była członkiem Redakcji *Roczników Filozoficznych*, z. 4: Psychologia (1966-1971), oraz laureatką Nagrody im. ks. Idziego Radziszewskiego, przyznawanej przez Towarzystwo Naukowe KUL (1999).

Profesor Zenomena Płużek prowadziła szeroką współpracę naukową. Uczestniczyła w wielu międzynarodowych programach badawczych, m.in. w badaniach podłużnych nad schizofrenią i rehabilitacją osób chorych psychicznie, profilaktyką samobójstw, osobowością twórczą. Szerokie spektrum Jej zainteresowań i badań naukowych dopełniają takie działy psychologii klinicznej, jak neuropsychologia, psychosomatyka czy interwencja kryzysowa, zaś miarą doświadczenia klinicznego jest to, że przez wiele lat pełniła funkcję biegłego sądowego.

Uczyła i przygotowała do pracy naukowej lub diagnostycznej setki psychologów, wypromowała ponad 40 doktorów, opiniowała wiele habilitacji i wniosków profesorskich. Zaangażowanie w pracę na Uczelni – wykładała na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i Uniwersytecie Jagiellońskim, a ostatnich latach życia również w Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie – łączyła z praktyką kliniczną. Przez wiele lat kierowała Pracownią Psychologiczną w Szpitalu Psychiatrycznym im. Józefa Babińskiego w Krakowie-Kobierzynie. Współpracowała z seminariami duchownymi, wykładając psychologię i prowadząc badania kandydatów do kapłaństwa.

Ceniona była jako wybitny psycholog kliniczny, dysponujący głęboką wiedzą i doskonałą intuicją kliniczną, umiejący łączyć teorię z praktyką. Unikatowa synteza teorii osobowości z doświadczeniem klinicznym nadawała Jej wykładom znak najwyższej jakości. Ukazywała w nich wieloaspektowe możliwości interpretacji zjawisk klinicznych w świetle wiedzy psychologicznej, ilustrowała wielowymiarowe powiązania psychologii klinicznej z nauką o osobowości. W naszym środowisku słynęła ze znakomitych wykładów z psychologii klinicznej, teorii osobowości i metod badania osobowości. Plonem licznych pobytów zagranicą, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych, były m.in. tłumaczenia i opracowania wielu metod badawczych i diagnostycznych używanych przez psychologów w Polsce.

W stylu uprawiania nauki Pani Profesor prezentowała szerokie spojrzenie, łączące filozoficzne podstawy koncepcji człowieka i ludzkiego poznania z fenome-

nologicznym opisem zjawisk życia psychicznego i wieloaspektowym postrzeganiem osobowości – jako wpisanej w określony kontekst socjokulturowy i środowiskowy. Umiała integrować różne perspektywy teoretyczne, znajdując ich aplikacje do opisowej diagnozy, wyjaśniania i interpretacji rozmaitych zjawisk i zaburzeń w życiu psychicznym człowieka. Potrafiła łączyć idiograficzne podejście w analizie osobowości z badaniami testowymi i podejściem psychometrycznym. Nieobca była Jej także refleksja nad przemianami socjoekonomiczno-politycznymi i kulturowymi w kraju.

Wobec studentów i współpracowników była wymagająca na miarę ich zdolności. Oczekiwała solidnej wiedzy i profesjonalnych umiejętności wzbogaconych refleksją nad istotą poznawanych zjawisk. Nade wszystko uczyła właściwego podejścia do człowieka chorego. Niosąc pomoc psychologiczną wielu osobom świeckim i duchownym, stanowiła wzór, jak umiejętnie korzystać z posiadanych predyspozycji osobowościowych w kontakcie z osobą potrzebującą; dla pacjentów była ciepła i zyczliwa, rozumiejąca i wspierająca. Nie szczędziła czasu i energii dla osób potrzebujących psychologicznego wsparcia, mając świadomość, że dzieje się to kosztem czasu, jaki mogłaby poświęcić pracy naukowej. Bardziej ceniła kontakt z drugim człowiekiem, zwłaszcza chorym, od *stricte* naukowych ambicji. Ugruntowanie religijne łączyła z umiejętnością dostrzegania w świecie komizmu, paradoksów i sprzeczności.

Podążając tropem myśli Carla Gustawa Junga, uważała, że pełny rozwój osobowości dokonuje się na przestrzeni życia, które z biegiem lat stawia wciąż nowe i coraz trudniejsze wyzwania, aż po konieczność zmierzenia się ze starością, chorobą i śmiercią. Sądziła, iż dojrzewanie osobowości wymaga integracji sfery biologicznej, psychicznej, społecznej i duchowej, co jest możliwe tylko przy świadomym udziale i wysiłku człowieka, gotowego podjąć wyzwanie kryzysów psychicznych i zdolnego przyjmując trud cierpienia.

Środowisko naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, w tym szczególnie Instytut Psychologii oraz Redakcja *Roczników Psychologicznych*, z bólem żegna nieodżałowanej pamięci Profesor Zenomenę Płużek – Uczoną, Mistrza i Przyjaciela.

Komitet Redakcyjny